

MODEL OF PERFECT COMPETITION IN THEORY AND PRACTICE

Aldina Nikočević

Municipality of Ulcinj, Montenegro, aldina_nikocevic@hotmail.com

Husnija Bibuljica

University Haxhi Zeka, Faculty of Business, Peć, Kosovo, husnija.bibuljica@unhz.eu

Abstrakt: Achieving the desired economic welfare is a challenge in the presence of imperfect market structures. Non-competitive markets appear in various forms, and the effects of these market conditions influence production efficiency and resource productivity. The research focuses on the Model of Perfect Competition, both in theory and in practice, with the aim of highlighting the need to reduce the negative impacts of market imperfections.

Competition is a dynamic process dependent on various factors, such as global economic flows, the number of producers and consumers, supply structure, production methods, technological innovations, as well as labor force organization and sales activities in the market. In the context of global competition and the constant increase in rivalry, it is crucial for countries to position themselves effectively and maintain their presence in the market in order to achieve economic success. Competition is a fundamental condition for the functioning of a free market; without it, there would be no market supply, and the success of market competition would not lead to the achievement of optimal economic welfare for society.

Keywords: Model of perfect competition, market structures, monopoly policy.

MODEL PERFEKTNE KONKURENCIJE U TEORIJI I PRAKSI

Aldina Nikočević

Opština Ulcinj, Ulcinj, Crna Gora, aldina_nikocevic@hotmail.com

Husnija Bibuljica

Univerzitet Haxhi Zeka, Fakultet Biznisa, Peć, Kosovo, husnija.bibuljica@unhz.eu

Abstrakt: Postizanje željenog ekonomskog blagostanja predstavlja izazov u prisustvu nesavršene tržišne strukture. Tržišta koja nisu konkurentna pojavljuju se u različitim oblicima, a efekti tih tržišnih uslova utiču na efikasnost proizvodnje i produktivnost resursa. Istraživanje se fokusira na Model savršene konkurencije, kako u teoriji, tako i u praksi, s ciljem da istakne potrebu za smanjenjem negativnih uticaja tržišnih nesavršenosti.

Konkurencija je dinamičan proces koji zavisi od mnogih faktora, kao što su globalni ekonomski tokovi, broj proizvođača i potrošača, struktura ponude, metode proizvodnje, tehnološke inovacije, kao i organizacija radne snage i prodajnih aktivnosti na tržištu. U kontekstu globalne konkurencije i stalnog porasta konkurencije, od ključne je važnosti za zemlje da se efikasno pozicioniraju i očuvaju svoje prisustvo na tržištu, kako bi postigle ekonomski uspeh. Konkurencija predstavlja osnovni uslov za funkcionisanje slobodnog tržišta; bez nje ne bi bilo tržišne ponude, a uspeh tržišnog takmičenja ne bi doveo do postizanja optimalnog ekonomskog blagostanja za društvo.

Ključne reči: Model perfektne konkurencije, tržišne strukture, monopolska politika.

1. UVOD

Model perfektne konkurencije zasniva se na nekoliko ključnih pretpostavki, među kojima su postojanje velikog tržišta sa brojnim prodavcima i kupcima, prodaja homogenih ili identičnih proizvoda, potpun pristup informacijama za potrošače, te potpuna mobilnost faktora proizvodnje. Međutim, praksa je pokazala da je ostvarivanje idealnih uslova na kojima se zasniva teorija perfektne konkurencije zapravo nemoguće, i da tržište samo po sebi ne može osigurati ravnopravne uslove i maksimizaciju interesa svih učesnika. Cilj ovog istraživanja je da se istakne značaj modela perfektne konkurencije, uz analizu njegove primene u teoriji i praksi kao i institucija koje omogućavaju njegovu implementaciju. Takođe, biće razmatrani mehanizmi tržišne ravnoteže i posledice koje nesavršene tržišne strukture mogu imati.

Konkurentna tržišta biće efikasna kada preraspodela resursa ne dovodi do smanjenja ukupnog dohotka, dok svaki oblik nesavršene konkurencije (kao što je monopol) smanjuje društveno blagostanje. Politika i modeli perfektne konkurencije treba da imaju za cilj maksimizaciju ekonomske efikasnosti, što ujedno znači i povećanje ekonomskog blagostanja potrošača. U istraživanju faktora koji utiču na prisustvo modela perfektne konkurencije koristeće se različite naučne metode i tehnike ekonomskog ispitivanja. Istraživanje će se osloniti na relevantnu teoriju, analizu teorijskih pretpostavki, kao i na pripremu i obradu rezultata. Metodološki pristup podrazumeva prikupljanje

podataka iz dostupne literature, analiza sadržaja i upotrebu naučnih metoda kao što su: analiza, indukcija, istorijsko-deskriptivna metoda za praćenje razvoja teorijskih stavova o nejednakostima u ekonomijama, te komparativna analiza za upoređivanje rezultata modela perfektne konkurencije i prisutnosti nesavršene konkurencije na tržištu.

2. PREGLED LITERATURE

Teorije modela perfektne konkurencije koje su predmet istraživanja prošle su faze razvoja od osnovnog pojma ekonomije, perioda tranzicije do tržišne ekonomije koje su međusobno povezane. Na osnovu istorijskih podataka moguće je ispitati i objasniti karakteristike socio-ekonomskih varijabli i predvidjeti njihova kretanja u budućnosti. Model savršene konkurencije se smatra jednim od temelja mikroekonomske teorije, a razvoj ovog modela može se pratiti kroz nekoliko ključnih faza u istoriji ekonomske misli. Tokom 19. veka, u klasičnoj školi ekonomisti poput David Ricarda i John Stuart Milla proširili su teoriju konkurencije i počeli razvijati dublje analize tržišta. Međutim, još uvek nije postojao formalni model savršene konkurencije. Prema stavu John Stuart Mill-a, "Troškovi proizvodnje ne bi uticali na cenu koja se formira u konkurenciji, ukoliko ne bi imali uticaja na ponudu." "Ovaj specifičan stav može se naći u Millovoj knjizi "Principles of Political Economy", koju je prvi put objavio 1848. godine. U ovoj knjizi, Mill detaljno analizira ekonomiju tržišta, konkurenciju, i ulogu troškova proizvodnje u određivanju cena. U ovoj knjizi, Mill objašnjava da u savršenoj konkurenciji, gde postoje brojni konkurenti koji proizvode homogenu robu, cena proizvoda na tržištu biće usklađena sa marginalnim troškovima proizvodnje, te da će troškovi proizvodnje imati direktan uticaj na ponudu i, samim tim, na cenu. Prema riječima Adama Smitha (1723–1790), engleskog ekonomiste, koji se smatra osnivačem moderne ekonomske teorije, u svom delu "Bogatsvo naroda" iz 1776. godine, Smith uvodi ideje o tržištu i konkurenciji, naglašavajući da je slobodno tržište i samoregulacija ključ za optimalnu raspodelu resursa. Iako u tom periodu Smith nije konkretizovao model savršene konkurencije, postavio je temelje za razumevanje tržišta. "Nevidljiva ruka tržišta vodi prema efikasnom raspoređivanju resursa, čime svaki pojedinac, u potrazi za sopstvenim interesom, doprinosi društvenom blagostanju." - Adam Smith, *Bogatsvo naroda* (1776. godine). U svom delu "Istraživanje o prirodi i uzrocima bogatstva naroda" (1776.), Adam Smith postavio je temelje mnogih ekonomskih principa koji se odnose na konkurenciju i tržište, koji kasnije čine osnovu savršene konkurencije. On je tvrdio da tržište samo, kroz interakciju ponude i potražnje, može efikasno rasporediti resurse. Alfred Marshall (1842–1924), engleski ekonomista, napravio je značajan korak ka formalizaciji teorije konkurencije. U svom delu *Principi ekonomike* (1890) Marshall je stvorio osnovne temelje mikroekonomske analize, postavivši pretpostavke koje su kasnije postale ključne za model savršene konkurencije, kao što su veliki broj konkurentnih firmi i potrošača, sloboda ulaska i izlaska sa tržišta i homogenost proizvoda. "Tržište savršene konkurencije je ono u kojem svi učesnici imaju iste informacije i svi proizvodi su homogeni, što znači da nema prepreka za slobodno kretanje kapitala i rada." - Alfred Marshall, *Principi ekonomike* (1890.). Lionel Robbins, Paul Samuelson-a i drugi ekonomski teoretičari došli su do formalne definicije modela savršene konkurencije. Ovaj model postao je osnov za analize u mikroekonomiji, jer jasno definiše tržište u kojem postoji veliki broj firmi koje proizvode identične proizvode, a informacije su potpuno dostupne svim učesnicima. Lionel Robbins (1898–1984.) je definisao ekonomski model u kojem se tržišta mogu analizirati prema jasno postavljenim pretpostavkama. On je postavio osnove za analizu tržišta kroz ekonomske modele zasnovane na racionalnosti i efikasnosti. "Savršena konkurencija je model tržišta u kojem ne postoji nikakva dominacija jedne firme, i gde su svi učesnici tržišta ravnopravni i imaju iste informacije." - Lionel Robbins.

P. A. Samuelson (1979.) u svom delu *Ekonomija* postavlja pitanje da li je savršena konkurencija ikada bila dominantna životna realnost. On smatra da je tržište često korišćeno kao alat za akumulaciju bogatstva, favorizujući bogate i moćne. Samuelson ukazuje na to da tržište kao samoregulatorni sistem ne mora uvek dovesti do optimalnih rezultata za društvo, već može doprineti koncentraciji bogatstva u rukama nekoliko učesnika. "Tržište je jednostavan način da se bogati ljude učini još bogatijima." - P. A. Samuelson, *Ekonomija* (1979.). Ovaj stav može se povezati sa kritikama Bernarda Šoa, koji u *The Doctor's Dilemma* (1906) sarkastično komentariše tržište, ističući da ono često favorizuje bogate i moćne. Šo sugerise da tržište, kao samoregulatorni sistem, u stvarnosti ne deluje u skladu sa idealima slobodne konkurencije i često ima negativne posledice za šire društvo. Kritike koje iznose Samuelson i Šo pokazuju da, iako teorija savršene konkurencije ima snažnu logičku osnovu, u praksi ona nije u potpunosti primenjena. Razumevanje ovih ograničenja pomaže u oblikovanju ekonomskih politika koje nastoje ublažiti negativne posledice tržišnih neuspeha i omogućiti pravedniju raspodelu resursa.

Politike konkurencije, prema nekim istraživačima, utiču na intenzitet konkurencije na tržištu. Implementacija konkurentskih politika i antimonopolskih zakona značajno je poboljšala konkurenciju u tranzicionim ekonomijama Istočne Evrope i Centralne Azije. Takođe, pristupanje EU podstaklo je mnoge tranzicione države da otvore i deregulišu svoja tržišta, kao i da prodaju državnu imovinu. - Dutz, Vagliasindi (2000a, 2001.) Vagliasindi (2002.). Neki autori postavljaju pitanje o optimalnom nivou konkurencije, što je još uvek predmet teorijskih i empirijskih rasprava. - P. Münich, J. Svejnar (2007.) Takođe, istraživanja sugerisu postojanje inverznog odnosa između intenziteta

inovacija i konkurencije.-P.Aghion(2005.).Drugi pak ističu važnost ograničavanja tržišne konkurencije u ekonomskim sistemima koji omogućavaju političkim elitama da izvlače rentu iz državnih resursa.-D. Acemoglu, S. Robinson (2006.). U svom radu, Begović (2009.) analizira kako slobodan ulazak u tržište omogućava optimalnu raspodelu resursa i brzo prilagođavanje tržišta. Kada u određenim granama postoji ekonomski profit zbog, na primer, povećanja tražnje, novi proizvođači ulaze u te grane i time povećavaju ponudu. To rezultira smanjenjem cena, dok na kraju svi učesnici na tržištu ostvaruju normalni profit, tj. pokrivaju samo svoje troškove."Otvoreni pristup industriji omogućava da povoljniji poslovni uslovi, kao što je rast tražnje koji premašuje ponudu, privuku nove proizvođače, čime se povećava ponuda i postiže nova konkurentna ravnoteža." - Begović (2009.).Almanzar, Hare i Turley ističu da ekstraktivne institucije dovode do većeg nivoa korupcije, dok društvene mreže često stvaraju insajderske probleme koji negativno utiču na poslovnu klimu u tranzicionim ekonomijama. Proces uspostavljanja formalnih institucija tokom tranzicije bio je spor i nedovoljno efikasan.Almanzar, 2010; Hare i Turley 2013; Lj. Madžar naglašava da je konkurencija "neumoljiv imperativ", kako u ekonomskim, tako i u političkim sistemima, a verovatno i u drugim oblastima. On tvrdi da konkurencija donosi brojne koristi i prednosti, zbog čega su gotovo sve ambiciozne zemlje širom sveta usvojile zaštitu konkurencije. (Lj. Madžar, 2012.) Istraživanja pokazuju da, iako konkurencija može izazvati poremećaje i zahtevati određene promene u ponašanju, njeni pozitivni uticaji na širem ekonomskom i društvenom planu daleko prevazilaze negativnosti koje ona može izazvati.U svom radu iz 2013. godine, Lončar i Milošević razmatraju osnovne karakteristike savršene konkurencije, kao i njene primene i efekte u stvarnim tržištima. Njihova analiza tržišta oslanja se na temeljne pretpostavke modela savršene konkurencije, kao što su slobodan ulazak na tržište, homogene proizvode i savršena informisanost svih učesnika. Njihove studije ukazuju na izazove i ograničenja kada pokušavamo ostvariti savršenu konkurenciju u praksi, s obzirom na mnoge faktore koji utiču na tržište, kao što su transakcioni troškovi, nejednak pristup informacijama i barijere za ulazak. "Savršena konkurencija predstavlja tržišnu strukturu u kojoj su svi učesnici savršeno informisani, a proizvodi su homogeni. U takvom okruženju, tržište samostalno određuje cenu, čime se obezbeđuje efikasna raspodela resursa i optimalna alokacija." - Lončar i Milošević (2013.).Na osnovu dosad navedenih teorijskih postavki o savršenoj konkurenciji, slobodnom ulasku i izlasku iz tržišta, kao i kritikama tržišnih neuspeha i monopola, moguće je formulirati ključne hipoteze koje istražuju stvarnu primenu tržišnih modela u savremenim ekonomskim uslovima. Ove hipoteze se mogu koristiti kao osnova za analizu tržišnih dinamika, kao i za istraživanje odstupanja od idealnih modela konkurencije, koja se javljaju zbog prisustva monopola, oligopola, asimetričnih informacija i drugih tržišnih neuspeha.

GH1: Savremeni tržišni privredni sistem zbog monopolne dominacije ne dovodi do ostvarivanja opšte ravnoteže.

GH2: Trudnja za maksimalnim profitom igra ključnu ulogu u obezbeđivanju potrebne teritorijalne mobilnosti kapitala i ostalih faktora proizvodnje.

3. ANALIZA MODELA PERFEKTNE KONKURENCIJE U TEORIJI I PRAKSI

Savršena konkurencija je ekonomski model koji opisuje tržište na kojem su svi učesnici (proizvođači i potrošači) savršeno informisani, proizvodi su homogeni, a broj firmi i potrošača je neograničen. Da bi tržište funkcionisalo kao savršena konkurencija, mora biti ispunjeno nekoliko ključnih pretpostavki.

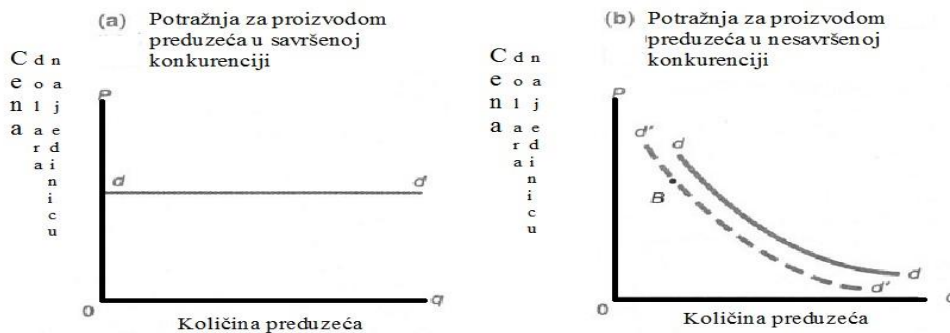
Kada razmatramo ovu situaciju, potražnja (D) s kojom se preduzeće susreće na konkurentnom tržištu predstavlja krivu prosečnog i graničnog prihoda. Na ovoj krivulji, granični prihod, prosečni prihod i cena imaju iste vrednosti:

$$D = P = AR = MR.$$

Preduzeće u savršenoj konkurenciji treba da odabere nivo proizvodnje pri kojem je granični trošak jednak ceni:

$$MC(q) = MR = P.$$

Grafikon br. 1: Razlika između učesnika savršene i nesavršene konkurencije
„Tržišne strukture i zaštita konkurencije” (Drašković B.Vuković V, 2008.).

Kriva potražnje (D) sa kojom se preduzeće suočava na konkurentnom tržištu takođe predstavlja krivu prosečnog i graničnog prihoda. Duž ove krive, granični prihod, prosečni prihod i cena su jednake. Preduzeće u savršenoj konkurenciji treba da odredi nivo proizvodnje pri kojem je granični trošak jednak ceni, što se matematički izražava kao $MC(q) = MR = P$. (Drašković B.VukovićV,2008.).

$$MC(q) = MR = P$$

U knjigama „Osnoviekonomije“ 2007.i Ekonomijatržišta“Zagreb,1989.ističe se uslov za maksimalan profit glasi: Granični prihod (MR) je jednak graničnom trošku (MC) u tački u kojoj kriva graničnog troška raste. Cena (P) mora biti jednaka ili veća od minimalnog prosečnog varijabilnog troška (AVC),(JednakJovo,TomićRadovan,2007.BabanLjubomir,Zagreb,1989, str.93.).Na osnovu trenutnih tržišnih i tehnoloških uslova, firma odlučuje optimalno izlazni volumen, tj.obim proizvodnje koji pruža firma maksimizacija profita(ili minimiziranje ako profit nije moguć). Investitor koji se suočava sa barijerama, ne želi da investira u određenu granu, budući da će njegova sredstva (kapital), ukoliko dođe do preokreta poslovnih rezultata, ostati zarobljena u toj grani. Iako model savršene konkurencije pruža idealizovan okvir za analizu tržišnih mehanizama, u stvarnom svetu vrlo je teško pronaći tržišta koja u potpunosti zadovoljavaju sve ove pretpostavke.Praksa je međutim pokazala da je nemoguće obezbediti idealne uslove na kojima je počivala teorija perfektne ili idealne konkurencije i da samo tržište nije u stanju da svojim mehanizmima automatski svim učesnicima na tržištu obezbedi ravnopravne uslove i maksimizaciju interesa. Zato za postizanje navedenog neophodno da se donesu posebna pravila kojima bi se intervenisalo na tržištu. Model perfektne (čiste) konkurencije je rivalstvo brojnih proizvođača, u kojem je uticaj svakog učesnika ekonomski proces na opštu situaciju na tržištu toliko mali da se može zanemariti. Savršena konkurencija predstavlja teoretski ideal tržišnog sistema koji omogućava efikasnu raspodelu resursa. Iako se u stvarnim tržištima nalaze sličnosti sa ovim modelom, retko je da bilo koje tržište u potpunosti zadovoljava sve njegove pretpostavke. Ipak, tržišta poput poljoprivrednih proizvoda, malih trgovina ili valutnih tržišta, mogu poslužiti kao korisni primeri tržišta koja se približavaju idealu savršene konkurencije, dok su monopoli, oligopoli i drugi oblici tržišnih neuspaha često prisutni na mnogim tržištima.

4. MODEL PERFEKTNE KONKURENCIJE

Sušтина ekonomske funkcije modela perfektne konkurencije sastoji se u tome što uspostavljanjem odnosa ponude i potražnje, naravno uz posredstvo porasta ili snižavanja cijena: daje određene signale proizvođačima o bitnim elementima njihove sadašnje, pa i buduće proizvodnje (npr. oblast proizvodnje kojom se bave,količina proizvoda koju proizvode i sl.); ostvaruje neophodnu ravnotežu u samim odnosima između pojedinih djelatnosti u okvirima cjelokupne zajednice i stalno podstiče sve učesnike tržišne utakmice ka postizanju maksimalnih ekonomskih rezultata.Glavne karakteristike modela savršene konkurencije odnose se na veoma veliki broj nezavisnih prodavaca koji obično nude svoje proizvode na visoko organizovanom tržištu.Ukupanprihodpreduzećajednakjeprihoduprodajneceioprodatekoličine.Prema Dž. Zijadu(2009.). B. Ljubomiru,(Zagreb, 1989.)

$TR = (P \cdot Q)$ prosečan prihod nam pokazuje koliki prihod preduzeće ostvaruje od prosečne prodate jedinice proizvoda, a dobija se kada ukupni prihod podelimo sa prodatom količinom proizvoda.Pavlović/Škrtić (Zagreb,1997.) B. Ljubomir (Zagreb, 1989.) navode da uslovimasavršene konkurencije prosečanprihodjednakceniidobra.

PROSEČAN PRIHOD = UKUPAN PRIHOD / KOLIČINA

PROSEČANPRIHOD=(CENA x KOLIČINA)/KOLIČINA PROSEČAN PRIHOD = CENA

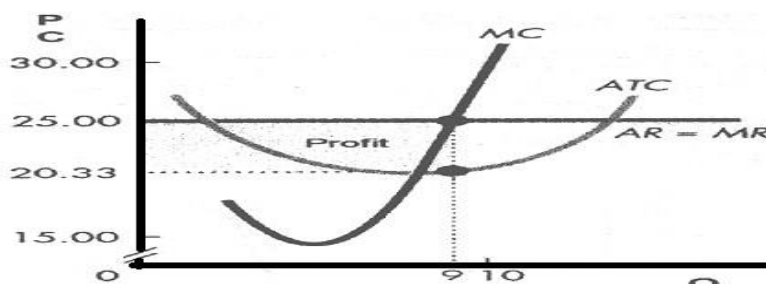
Marginalni prihodje promena ukupnog prihoda koja nastaje prodajom dodatne jedinice proizvoda.

$MR = TR/Q$ (DraškovićB.,VukovićV2008.B.Ljubomir Zagreb

Ekonomijatržišta“,Školskaknjiga,Zagreb,1989.,str.128.).

Grafikon br. 2: Maksimizacija dobiti

Pavlović/Škrtić „, Mikroekonomika”, Mikrorad, Zagreb,(1997.)

Prema Pavlović/Škrtić (1997.) i Baban Ljubomiru (Zagreb, 1989.), preduzeće postiže maksimalni profit kada proizvodi količinu za koju je marginalni prihod jednak marginalnom trošku:

- Ako je MR veći od MC, preduzeće treba da poveća proizvodnju (Q).
- Ako je MR manji od MC, proizvodnja (Q) treba da se smanji.
- Kada su MR i MC jednaki, profit je na najvišim vrednostima.

Model savršene konkurencije pruža snažan teoretski okvir za razumevanje tržišnih mehanizama i efikasnosti tržišta. Njegove osnovne karakteristike, kao što su veliki broj firmi i potrošača, homogeni proizvodi, slobodan ulazak i izlazak sa tržišta, i savršena informisanost, omogućavaju efikasnu alokaciju resursa i postizanje tržišne ravnoteže. Međutim, u stvarnom svetu, idealni uslovi savršene konkurencije su retko ostvareni zbog postojanja monopola, barijera za ulazak i asimetrije informacija. Uprkos tome, razumevanje modela savršene konkurencije je korisno za analizu tržišnih neuspeha i izradu politika koje mogu poboljšati tržišnu efikasnost.

5. MEHANIZAM MODELA PERFEKTNE KONKURENCIJE

Mehanizam modela savršene konkurencije funkcioniše kao samoregulatorni sistem koji omogućava efikasnu alokaciju resursa i održavanje tržišne ravnoteže. Kroz slobodan ulazak i izlazak sa tržišta, cijenu koja se formira kroz ponudu i potražnju, i savršenu informisanost svih učesnika, tržište može da se prilagođava promenama i teži ka Pareto efikasnosti. Iako u stvarnim tržištima savršena konkurencija često nije ostvarena zbog monopolskih elemenata, asimetrije informacija ili barijera za ulazak, ovaj model ostaje važan alat za analizu tržišnih mehanizama i efikasnosti. Stoga je neophodno posvetiti pažnju i robnoj tražnji i robnoj ponudi. Ravnoteža ponude i potražnje: U savršenoj konkurenciji, tržišna cena se određuje kroz interakciju ponude i potražnje. Kada je potražnja veća od ponude, cene rastu, što podstiče nove firme da uđu na tržište. Ako je ponuda veća od potražnje, cene padaju, što uzrokuje izlazak firmi sa tržišta. Ovaj mehanizam vodi ka tržišnoj ravnoteži, gde je cena jednaka graničnim troškovima, a profit je nula (svi učesnici pokrivaju samo svoje troškove, uključujući kapital). Efikasnost u alokaciji resursa: Na tržištu savršene konkurencije, svi resursi se koriste na najefikasniji način, jer konkurencija podstiče firmama da smanje troškove i optimizuju proizvodnju. U idealnim okolnostima, tržište postiže Pareto efikasnost, što znači da nije moguće poboljšati situaciju jednog učesnika bez pogoršanja položaja drugih. Iako postoje različiti stavovi o postulatima maksimizacije profita, većina prihvata njegovu validnost. Postojanje monopolskih elemenata u savremenim tržišnim privredama nije sporno. Proizvođači u monopolskoj poziciji mogu kontrolisati cene, što je karakteristično za tržišta koja nisu savršeno konkurentna. Prema Stiglitz-u (1989.) i Baban-u (1989.), ekonomija dostiže alokativnu efikasnost ako su ispunjena tri ključna uslova:

- Potrošači maksimiziraju svoje zadovoljstvo kada je cena jednaka graničnoj korisnosti ($P = MU$).

- Proizvođači maksimiziraju profit kada je cena jednaka graničnim troškovima ($P = MC$).

- Društvena granična korisnost poslednje potrošene jedinice je jednaka društvenom graničnom trošku proizvodnje te jedinice ($MU = MC$). Ovo znači da tržište neće ostvariti količinu ponude koja bi smanjila cene do nivoa marginalnih troškova. Umesto toga, proizvođači smanjuju količinu ponude kako bi održali cene na višem nivou, čime ostvaruju veći profit. Prva hipoteza se odnosi na kritiku savršenog tržišta, s naglaskom na postojanje monopola ili monopolske konkurencije. Dok model savršene konkurencije pretpostavlja slobodan ulazak i izlazak na tržište, u stvarnim tržišnim uslovima, često se javljaju monopolističke tendencije koje ometaju postizanje tržišne ravnoteže.

Ove monopolističke firme mogu ograničiti konkurenciju, podići cene i smanjiti efikasnost tržišta, što dovodi do nesavršene ravnoteže čime se potvrđuje prva postavljena hipoteza. Monopoli ili oligopoli mogu koristiti barijere za ulazak kako bi zadržali tržišni udeo i ostvarili ekonomski profit, čime se ometa konkurencija. Kroz ove monopolske elemente, tržište postaje manje efikasno, a ravnoteža koju bi idealno trebalo da postigne slobodno tržište ostaje nedostižna. Knjiga *Matematičko modeliranje ekonomskih procesa i sistema* autora Volgine, Golodnaje, Odijake i Šumana, objavljena 2012. godine, bavi se primjenom matematičkih metoda u analizi i modeliranju ekonomskih sistema i procesa. Matematičko modeliranje savršene konkurencije koristi se za analizu efikasnosti tržišta, određivanje ravnoteže cijena i količina, kao i za procenu efekata ekonomske politike (kao što su porezi ili subvencije) u idealizovanim uslovima. Druga hipoteza se bavi uticajem težnje ka maksimizaciji profita na mobilnost kapitala i drugih faktora proizvodnje. U savremenim tržištima, gde profitna motivacija upravlja ekonomskim odlukama, mobilnost faktora proizvodnje, kao što su rad, kapital i tehnologija, postaje ključna za efikasnost tržišta. Ako tržišta omogućavaju slobodno kretanje kapitala i radne snage između različitih regija i sektora, to može doprineti efikasnijoj alokaciji resursa, konkurenciji i dugoročnom ekonomski održivom rastu. Težnja za profitom podstiče investicije u sektore sa višim prinosima, što doprinosi dinamici tržišta i rastu produktivnosti. Obe postavljene hipoteze ukazuju na ključne izazove u savremenim tržišnim privrednim sistemima koji ometaju postizanje idealnih uslova savršene konkurencije. U prvoj hipotezi se naglašava negativan uticaj monopola, dok se druga hipoteza fokusira na značaj mobilnosti kapitala i radne snage za efikasnost tržišta. Ove hipoteze mogu

poslužiti kao temelj za dalju analizu i istraživanje tržišnih neuspeha i faktora koji utiču na postizanje ravnoteže u savremenoj ekonomiji.

6. TRŽIŠNI MODEL SAVRŠENE KONKURENCIJE

Tržište nesavršene konkurencije obuhvata različite oblike, poput oligopola i monopolističke konkurencije, koji predstavljaju konkretne primjere ove vrste tržišta. Monopol je specifična tržišna struktura u kojoj jedan dobavljač dominira tržištem s proizvodima koji nemaju bliske zamjene. Takav proizvod je jedinstven jer ne postoje slične alternative, što znači da kupci moraju birati između kupovine proizvoda od monopoliste ili potpuno odustati od proizvoda. Suprotno konkurentima na tržištu savršene konkurencije, koji prihvataju tržišnu cijenu, monopolista ima moć da određuje cijenu, jer kontrolira ukupnu ponudu. Tržište savršene konkurencije omogućava ekonomsku efikasnost, ali ne pruža pravednu raspodjelu koja bi bila u skladu s društvenim etičkim normama. Preduzeća koja se bave poljoprivrednim proizvodima (poput kukuruza, pšenice, ovsu i ječma) obično djeluju u uslovima čiste konkurencije, gdje jeraspodjela“ ili „prolaz proizvoda do potrošača ključan, dok drugi aspekti marketing miksa imaju manji uticaj. Model savršene konkurencije prikazuje idealan okvir u kojem mnoge firme nude iste proizvode, bez mogućnosti za diferencijaciju osim cijene. Prednost ovog modela je u tome što svi prodavci imaju jednake šanse, prodajući isti proizvod po istoj cijeni putem istih distributivnih kanala ili prolaza proizvoda do potrošača. Međutim, nedostatak je urazlikovanjuproizvoda, profitna marža za sve učesnike ostaje niska. U savršenoj konkurenciji postoji veliki broj malih prodavaca, pri čemu nijedna firma ne može uticati na cijenu ili ponudu.

7. VAŽNOST POSTOJANJA MODELA SAVRŠENE KONKURENCIJE

Postojanje savršene konkurencije u stvarnom svetu je izuzetno retko i teško ostvarivo zbog nekoliko praktičnih razloga. Iako model savršene konkurencije pruža idealizovan okvir za analizu tržišta, mnogi faktori otežavaju njegovu primenu u praksi. Važnost postojanja modela savršene konkurencije leži u njegovoj ulozi kao teoretskog okvira za analizu tržišnih mehanizama, efikasnosti i dinamike tržišta u idealnim uslovima. Iako savršena konkurencija u stvarnosti teško može biti ostvarena, model pruža korisne uvide u to kako bi tržište trebalo da funkcioniše kako bi se postigla maksimalna efikasnost i dobrobit društva.

Iako model savršene konkurencije predstavlja idealizovani okvir, njegova važnost je u tome što pruža teorijski temelj za analizu tržišta, identifikaciju tržišnih neuspeha, oblikovanje konkurencijskih politika, postizanje društvene efikasnosti i razumijevanje tržišnih mehanizama. Pomoću ovog modela, ekonomski analitičari, kreatori politika i obrazovni sistemi mogu bolje razumeti kako tržišta funkcionišu, kako se alociraju resursi, i kako se mogu razvijati politike koje poboljšavaju konkurenciju i blagostanje društva. Uključivanje modela savršene konkurencije kao osnovnog ekonomskog modela doprinosi razumevanju tržišne efikasnosti i dinamike u idealizovanim uslovima. Panyukov A.V. (2010). Prema riječima Mihajlović, M., Imamović, N., & Dragović, N. (2017.) tržišne strukture koje nedostaju konkurenciji mogu značajno ugroziti ekonomsku efikasnost, a samim tim i opšte društveno blagostanje. Moderni ekonomski pristupi identifikuju različite negativne efekte koje ovakve strukture mogu izazvati. One imaju uticaj na proizvodnu efikasnost i produktivnost resursa, što posredno utiče na životni standard društva. Da bi se ublažili negativni uticaji tržišta bez dovoljne konkurencije, antimonopolska politika mora biti pažljivo usklađena i fleksibilna. -Mihajlović, M., Imamović, N., & Dragović, N. (2017.).

8. ZAKLJUČAK

Zaključak naglašava značaj modela savršene konkurencije iz više razloga. Iako se savršena konkurencija smatra idealnim tržišnim okvirom u kojem ne postoje transakcijski troškovi, što u praksi nikada nije postojalo, ona predstavlja teoretski okvir koji omogućava analizu i ocenu drugih tržišnih struktura, uključujući nesavršenu konkurenciju. U stvarnoj ekonomiji, savršena konkurencija je retka, kao što je to slučaj u proizvodnji pšenice, dok većina industrija ima karakteristike nesavršene konkurencije. Mnoge industrije se nalaze negde između savršene konkurencije i monopola. Iako se uklanjanje barijera za ulazak na tržište često predstavlja kao politička ideja, u praksi postoje brojne prepreke koje otežavaju njegovo ostvarenje, zbog čega politička volja često izostaje za dugoročno sprovođenje. Za uspešno sprovođenje savršene konkurencije u stvarnosti, potrebna je politika koja je dobro usmerena, uz odgovarajuće zakonske okvire, kako bi se postigla veća ekonomska efikasnost i poboljšalo blagostanje potrošača. Neke ključne ekonomske slobode treba zaštititi zakonom, a primena savršene konkurencije mora biti jednostavna, ali uz pravne okvire koji smanjuju zloupotrebe i neizvesnost za sve učesnike. U okviru tržišnih struktura i ograničenih resursa u Crnoj Gori, prioriteta za primenu savršene konkurencije trebaju biti: borba protiv nelegalnih tržišta, ubrzanje privatizacije i ekonomskog restrukturiranja, povećanje ekonomske slobode preduzetnika, smanjenje neizvesnosti za privredne subjekte, izbegavanje kontrole cena kao antimonopolske politike, kao i usmeravanje drugih ekonomskih politika prema konkurenciji. Zakon o zaštiti konkurencije u Crnoj Gori

reguliše tržište i omogućava firmama i potrošačima jednak pristup tržištu, što doprinosi boljim ekonomskim rezultatima i višem životnom standardu.

LITERATURA

- Acemoglu, D., & Robinson, J. A. (2006). *Economic origins of dictatorship and democracy*. Cambridge University Press.
- Aghion, P., Bloom, N., Blundell, R., Griffith, R., & Howitt, P. (2005). Competition and innovation: An inverted-U relationship. *Quarterly Journal of Economics*, 120(2), 701-728.
- Almanzar, M. (2010). Social networks and firm performance in developing economies. *International Food Policy Research Institute*.
- Arrow, K. (1962). Economic welfare and the allocation of resources for invention. In R. Nelson (Ed.), *The rate and direction of inventive activity* (pp. 609-626). Princeton University Press.
- Baban, L. (1989). *Ekonomija tržišta*. Školska knjiga.
- Begović, B., & Bukvić, B. (2009). *Antimonopolska politika u SR Jugoslaviji*. Centar za liberalno-demokratske studije.
- Benić, Đ. (2004). *Osnove ekonomije* (4th ed.). Školska knjiga.
- Božić, M., Golubović, S., & Božić-Miljković, I. (2013). *Ekonomska politika*. Ekonomski fakultet u Nišu.
- Drašković, B., & Vuković, V. (2008). *Tržišne strukture i zaštita konkurencije*. Beograd.
- Džafić, Z. (2009). *Mikroekonomija*. OFF-SET.
- Dutz, M. A., & Vagliasindi, M. (2000). Competition policy implementation in transition economies: An empirical assessment. *European Economic Review*, 44(4-6), 762-772.
- Jednak, J., & Tomić, R. (2007). *Osnovi ekonomije*. Alfa-graf.
- Jovičić, D. (2013). *Tržišno poslovanje*. Visoka poslovna škola strukovnih studija.
- Kovacic, A. (2007). Benchmarking Slovenian competitiveness by a system of indicators. Retrieved from <https://www.proquest.com/docview/217386199?sourcetype=Scholarly%20Journals>
- Lončar, D., & Milošević, S. (2013). Karakteristike antimonopolske politike i efekti njene primjene. *Ekonomika preduzeća*.
- Madžar, L. (2012). *Antiliberalizam u 22 slike*. JP Službeni glasnik.
- Marshall, A. (1890). *Principles of economics*. Macmillan and Co.
- McAfee, P., Mialon, H. M., & Williams, M. (2004). What is a barrier to entry? *American Economic Review*, 94(2), 461-465. <https://jigjids.wordpress.com/wp-content/uploads/2011/02/what-is-a-barrier-to-entry.pdf>
- Mihajlović, M., Imamović, N., & Dragović, N. (2017). Uloga i značaj antimonopolske politike u savremenim uslovima poslovanja. *Oditor*, 3(2), 87-99. <https://doi.org/10.5937/Oditor1702087M>
- Mill, J. S. (1848). *Principles of political economy*. John W. Parker.
- Münich, D., & Svejnar, J. (2007). Unemployment in East and West Europe. *Labour Economics*, 14(4), 681-694. <https://econpapers.repec.org/paper/cprceprdp/6315.htm>
- Panyukov, A. V. (2010). *Matematičko modeliranje ekonomskih procesa*. Librokom.
- Pavlović, M., & Škrtić, A. (1997). *Mikroekonomika*. Mikrorad.
- Ranis, G. (2004, May). The evolution of development thinking: Theory and policy. *Economic Growth Center, Yale University*, Discussion Paper No. 886.
- Robbins, L. (1932). *An essay on the nature and significance of economic science*. Macmillan and Co.
- Samarasinghe, T. (2019). The relationship between institutions and economic development. *MPRA*. <https://mpra.ub.uni-muenchen.de/97755/>
- Samuelson, P. A. (1979). *Ekonomija* (7th ed.). Savremena administracija.
- Smith, A. (1776). *An inquiry into the nature and causes of the wealth of nations*. W. Strahan & T. Cadell.
- Stiglitz, J. E. (1988). *Economics of the public sector*. New York: W.W. Norton.
- Veselinović, P. (2011). *Ekonomija*. Univerzitet Singidunum.
- Volgina, O. A., Golodnaya, N. Y., Odiyako, N. N., & Shuman, G. I. (2012). *Matematičko modeliranje ekonomskih procesa i sistema*. KnoRus.
- Zakon o zaštiti konkurencije, *Službeni list CG*, br. 44/2012, 13/2018, i 145/2021. <https://www.jaroeeducation.com/blog/perfect-competition-examples-features/>, 2025. https://uir.unisa.ac.za/bitstream/handle/10500/19425/Viljoen_RP_1868880958_Section5.pdf, 2025. <https://www.jstor.org/stable/29793318>, 2025. <https://study.com/learn/lesson/perfect-competition-characteristics-market-examples.html>, 2025.